

Højby Forsamlingshus

125 års jubilæum

Tegning udført af: Ole Vedby Jørgensen 1992 - Højby Lokalhistorisk Forening

1878 – 2003

Initiativtagerne til oprettelse af Højby Forsamlingshus.....

Klaus Berntsen

Friskolelærer i Højby 1862 - 1882

Sognerådsformand i Højby 1871 – 1877

Født den 12. juni 1844 i Eskilstrup

Død den. 27. marts 1927 i København

Johannes Carl Emil Clausen

Sognepræst i Nr. Lyndelse og Højby 1877 – 1885

Født den 20. april 1832 i Adslev

Død den 21. marts 1908 i Vonsild

Indhold

Lidt forhistorie	4.
Uddrag af protokol for Højby Forsamlingshus 1878 – 1895	5.
Kørmesgilde	7.
Små udpluk fra sognerådsprotokollen	11.
Klaus Berntsens jordfæstelse	13.
En tragisk ulykke ved Højby Forsamlingshus	17.
Forsamlingshusets videre historie	20.
Værter i forsamlingshuset	23.
Løst og fast	26.

Lidt forhistorie

Ved forsamlingshusbevægelsens start omkring 1870 til 1890 var husene noget nyt og kontroversielt, som der stod blæst omkring. De stod for åndelig vågenhed og samfundsengagement og havde et tydeligt ideologisk retningspræg af grundtvigsk og – eller venstrepolitisk art.

Mange af de første huse ("aktivisthuse") blev opført af en kreds af ideologiske meningsfæller som øvelshuse for skyttekredse. I nogle kredse af befolkningen indgik de som et naturligt element i det kulturelle landskab, andre opfattede dem som et fremmed eller direkte fjendtligt land.

Det var i disse år en politisk bevæget tid med den lange og bitre strid mellem Højre og Venstre. Forholdene omkring landsbyskolerne kom også til at spille en rolle. Skolestuerne blev ofte brugt til møder og foreningsaktivitet. Det var det lokale sogneråd og skolekommissionen der tog stilling til, i hvilket omfang skolestuerne måtte bruges.

Staten begyndte at blande sig, og forlangte, at der skulle gives tilladelse i hvert enkelt tilfælde. De mennesker der tog del i datidens vidtforenede ideologisk prægede foreningsarbejde, var folk der i dag ville blive betegnet som "aktivister". Regeringen ville lægge en dæmper på den voksende politiske opposition, og der blev udsendt et cirkulære der gav klar besked: "Ministeriet vil derimod have forbud, at skolelokalerne benyttes til vælgermøde, af foredragsforeninger, ungdomsforeninger og selskabelige foreninger, samt afholdelse af baller og diletterant."

Ved århundredskiftet var husene dog blevet alment accepteret, og det blev nærmere en modesag, at hvert sogn skulle have sit eget forsamlingshus.

Med hensyn til udskænkning af spiritus har der gennem tiderne været megen debat. – Der hvor der ikke var tilladt indtog folk deres medbragte drikkevarer uden for huset.

I 1912 kom en ny beværterlov, der strammede reglerne for udskænkning i forsamlingshusene. Sognerådet fik en væsentlig indflydelse på beværtertilladelse.

I 1930 blussede debatten om landboudommen op på ny, først og fremmest om baller og spiritusmisbruget, om drikkeri i automobiler og om unge, der drog rundt fra det ene forsamlingshus til det andet, samt om slagsmål og faderskabssager, der kunne føres tilbage til foreningsballerne.

Uddrag af protokol for Højby forsamlingshus – 1878 – 1895

Da pastor Johannes Clausen flyttede fra Ryslinge til embedet i Nr. Lyndelse og Højby, tog han i vinterhalvåret 1877 – 78 bopæl hos skrædder Frants Kristiansen på Højbyvej 34.

Da han havde opholdt sig her en tid, henvendte han sig til friskolelærer Klaus Berntsen for at få hans støtte i bestræbelserne for at få opført et forsamlings- og øvelseshus, som han følte der var stærkt behov for. De enes om at indkalde sognets beboere til et møde for at drøfte sagen. Et sådant møde blev afholdt på Højby skole med deltagelse af et stort antal af sognets mænd.

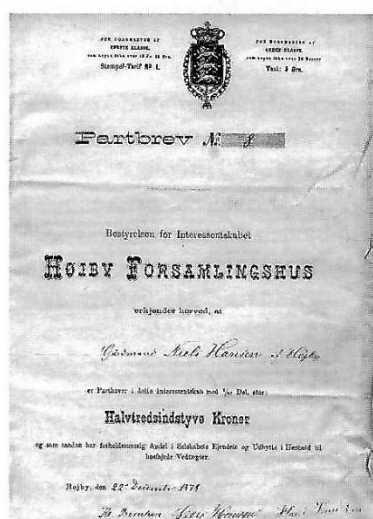
Clausen udviklede her i et længere foredrag betydningen af at have et sådant forsamlingshus, hvor enhver kunne mødes og forhandle med hinanden om: ” *De store og vigtige spørgsmål, der bevæger sig i vort folk både i kirkelig og folkelig retning, i stedet for at spilde deres kraft i slette fornøjelser.* ”

Berntsen talte i samme retning. Han havde glædet sig ved at se, hvorledes det åndelige liv i de 15 år han havde haft en lille gerning at øve i Højby, både i kirkelig og folkelig henseende, havde vundet flere og flere venner, selvom der i begyndelsen var kamp og modstand. ” *Vi har nu den opgave at forplante det liv og den oplysning, vi selv har fået kær.* ”

Berntsen havde i mange år arbejdet for skyttesagen og tit følt savnet af et øvelseshus, hvor de unge kunne holde deres øvelser.

Grd. Niels Hansen, ”Lindegården” tilbød at udlægge den fornødne grund. Mødet sluttede med at mange tegnede sig for et beløb, og der nedsattes et udvalg til sagens fremme.

De der tegnede sig modtog et partbrev.

Kopi af part-brev nr. 8 med en pålydende på kr. 50,-

Udstedet til Gårdmand Niels Hansen i Højby

-Højby Lokalhistorisk Forening-

Ved et møde på kroen hvor samtlige parthavere var til stede, valgtes en bestyrelse som blev: Niels Hansen, Peder Hansen, Hans Knudsen, Anders Jørgensen og Klaus Berntsen. – Der blev indgået følgende kautionsforpligtigelser:

”Undertegnede beboere, der har forenet os i det formål at opføre et forsamlings- og øvelseshus i Højby by og sogn erklærer herved da vi for dette formåls opnåelse må optage et lån på 4.000,- kr. at vi for denne sum forpligtiger os og vore arvinger til at som selvskyldnere og kautionister indtil denne sum er tilbagebetalt, hver enkelt af os for følgende beløb:

Niels Hansen ”Lindegård” 400,- kr.- Hans Knudsen ”Aulkær” 300,- kr. -Peder Hansen ”Østergård” 300,- kr.- Lars Rasmussen ”Bakkegården” 400,- kr. -Mads Hansen ”Højbygård” 100,- kr.- Jørgen Pedersen ”Tronholm” 300,- kr.- Hans Rasmussen ”Lundsgård” 200,- kr. -Hans Larsen ”Brobæk”100,- kr.- Anders Jørgensen ”Bøgeskovgård” 300,- kr.-Hans Larsen ”Fuglekilde” 100,- kr.- Frederik Madsen ”Nørrelund” 300,- kr.- Lars Kristiansen ”Torsagergård” 200,- kr.-- Knud Madsen ”Langagergård” 100,- kr. -Kroejner Vilh. Pedersen 100,- kr.- Bødker Lars Hansen 100,- kr.- Klaus Berntsen 100,- kr.- Niels Klavsen ”kærsgård”100,- kr.- Otto D. Knudsen ”Ellekær” 50,- kr. – Søren Kr. Hansen ”Hulegård” 100,- kr. – Niels Rasmussens enke ”Ellekær” 150,- kr. – Tømrer Niels Kristensen 50,- kr. – Murer Peder Johansen 50,- kr. – Grd. Kristen Nielsen, Hjallese 200,- kr. – I alt 4.150,- kr.

Dette til bekræftelse under vor hånd Højby den 20. marts 1878.”

Bestyrelsen retter henvendelse til arkitekt Chr. Henchel i Odense, men vil selv levere og købe materialerne. Selve arbejdet udbydes og tømrer Rasmus Pedersen antages til at udføre arbejdet for 700,- kr.

26. september 1878

Højby forsamlingshus indvies under ledelse af folketingsmand Jørgen Pedersen, som er overdraget dette hverv da Klaus Berntsen er syg. Af taler nævnes præsterne Helvig fra Odense og Johannes Clausen fra Højby, samt herredsfoged August Jørgensen og højskoleforstander Hansen fra Ryslinge.

Iflg. Fyns Tidende deltog mellem 200 og 250 i indvielsen af det smukke hus. Det er opført i røde sten med skiffertag. Indvendig er det gipset under det høje loft, der i den ene ende hvælver sig ned og danner et galleri.

3. januar 1880

Endvidere vedtages at anmode bestyrelsen for Højby Forsamlingshus om at måtte benytte stuen i forsamlingshuset til sognerådets fremtidige møder. Underskrevet af Lars Hansen. – Peder Hansen – Rasmus Knudsen, - Frederik Madsen, - Mads Hansen.

20. januar 1880

Forslaget accepteret, sognerådet vil betale 16,- kr. årlig, det samme som kromanden har fået. Når det forlanges, leveres fornødent lys og varme.

1883

Anders Henriksens kone nævnes. Hun får 4 kr. årlig for at gøre rent, gøre ild og pudse kakkelovn 2 gange årlig.

Kørmesgilde

Nævnt første gang i forsamlingshusets protokol 1886

(berettes af friskolelærer Frovin Jensen, efter hans Laurits Hansens "Lindgården" skildring).

Blandt præsten Johannes Clausens tilskyndelser til et mere "folkeligt og moralsk" præg på sognets offentlige liv var blandt andet kyndelmissegilderne, der så vidt vides er ejendommelige for sognet. Fra gammel tid holdes 10 årlige ungdomsgilder. Men ungdommen var delt i to flokke, deres egne og så tjenestefolkene. Det mente Johannes Clausen ikke man kunne være bekendt, og udtalte at: "*Vi må have et gilde hvor alle er lige og kan forenes.*"

Man vedtog at afholde gildet hvert år den 2. februar.

I 1937 var forløbet således: Man samles kl. 13.00 – Sognerådsformanden byder velkommen, præsten taler, der synges en sang, maden spises (skåret hjemmefra), der synges igen, sognets 2 lærere (friskolen og kommuneskolen) læser op, i reglen en komedie med roller fordelt mellem dem, ringer Lars Andersen takker husbond og madmoder. – Placeringen var således, at der stod et bord på tværs af salen. Der sad alle fra gårdene og præsten. Ved 3 borde på langs sad ved det midterste husmændene. Ved de yderste borde sad karlene ved det ene og pigerne ved det andet. – Kromanden fordelte maden. Karlene fik 2 snapse og en øl til maden. Ved tværbordet stod en flaske man selv skænkede af, Den mad der ikke blev spist, samledes i kurve og blev spist om aftenen til punchen. – Sidst på eftermiddagen går karlene hjem for at røgte.

Alle samles igen kl. 20.00 til dans dog afbrudt af kaffedrikning. – Festen slutter kl. 01.00

Den gamle skik blev under krigen 1940 -45 afløst af fælles høstgilde.

1886

Der gives lærer Sørensen tilladelse til at benytte den lille stue lørdage aftener om vinteren til oplæsning og fortælling. Der betales 6 kr. til lys og varme.

Skolerne får tilladelse til at afholde juletræ uden betaling.

1887

Ved benyttelse ved bryllup betales 10 kr., ved begravelse 5 kr.

1888

Tilladelse til at holde rejsegilde for mejeriet den 10. august – Der betales 5 kr. uden dans, i modsat fald betales 10 kr.

1892

Der gives tilladelse til skytterne til at opstilling af redskaber til svensk gymnastik

1. september 1892

Sognerådet har modtaget en skrivelse fra stiftsamten, at udse eller være betænk på et lokale hvortil forefaldende patienter af kolera kunde anbringes, samt sikre sig de fornødne sygeplejere. Der indhentes et andragende til forsamlingshuset om at måtte benytte huset til epidemihus.

16. september 1892

I anledning af det ærede sogneråds skrivelse af 1. september. – Angående spørgsmålet om hvorvidt forsamlingshuset under en mulig koleraepidemi har i sognet må benyttes som epidemihus, skal man tillade sig at bemærke, at for så vidt lægeautoriteterne og det ærede sogneråd måtte finde det tilrådeligt at etablere et epidemihus midt i byen, vil der fra bestyrelsens side intet være til hindrer for at dette kan ske på følgende betingelser.

1. At der fra øjeblik, forsamlingshuset benyttes til anførte brug, og så længe epidemien varer af kommunens kasse ydes et dagligt vederlag af 2 kroner til interessentskabet for nævnte hus.
2. At sognerådet efter en sådan afbenyttelse af huset lader det behørig rengøre og desinficere efter lægens bydende og uden udgifter for interessentskabet.

18. maj 1894

Der indgives følgende andragelse til Odense amtsråd om approbation på sognerådets køb af Højby Forsamlingshus. ” I året 1878 byggedes her i sognet et forsamlingshus ved aktietegning af en del beboere samt ved et lån på 1.500,- kr.” – Huset med grund og inventarium kostede ca. 6.000,- foruden kørsel, der udførtes af aktiehaverne; det er skyldsats mtr. Nr. 5c Højby by og sogn, og forsikret i den almindelige brandforsikring for landbygninger på police nr. 101 for 4.000,- kr.

Huset blev bygget med det formål at være et middel til fremme af folkelig og kristen oplysning, til hvilket formål det virker med held i flere år og vandt tilslutning ikke blot her i sognet, men også i omliggende sogne. Men efterhånden som der bygges forsamlingshuse i nabosognene, blev møderne ikke så stærkt besøgt som tidligere.

Imidlertid fremkom der stærke krav med hensyn til ungdommens udvikling ved gymnastiske øvelser, og som følge deraf blev huset mere og mere benyttet til gymnastik for skolebørnene og den voksne ungdom, i det sidste år næsten daglig. Ved siden af den forannævnte brug har huset stadig været benyttet til sognerådslokal med et årlig vederlag fra 16,- kr. til 25,- kr. ligesom der hver vinter har været afholdt bibellæsning uden vederlag.

Men da husets oprindelige hovedformål var blevet kendelig forrykket, fandt aktionærerne omsider at det ikke var rimeligt at huset ejedes af nogle enkelte, men af hele kommunen. Efter nærmere overvejelser fandt sognerådet også at der var meget der talte for, at huset blev en kommunal ejendom. Ved forhandling enedes man om en pris på 4.000,- kr. for huset, grund og inventarium.

Købesummen tænkes tilvejebragt ved et lån, der forrentes med 4 procent og afdrages med 200,- kr. årlig.

Huset tænkes benyttes som hidtil.

Et af de ældste fotos af Højby Forsamlingshus ca. 1909 - Højby Lokalhistoriske Forening

29. maj 1894

Amtsrådet afslår købet.

17. september 1894

Til kirke og undervisningsministeriet. I cirkulære af 27/9 – 1889 har det høje ministerium henledt de stedlige skolebestyrelser opmærksomhed på det gavnlige for børnenes uddannelse i at legemsøvelser og gymnastik foretaget i lukkede lokaler, og opfordret til at der tilvejebringes øvelseshus i hvert sogn.

Da Odense Amtsråd imidlertid har nægtet sognerådet det begærte samtykke på den mærkelige og for sognerådet uforståelige motivering, at amtsrådet ikke finder at et ved privat sammenskud tilvejebragt forsamlingshus bør overgå til kommunen, tager sognerådet sig herved allerærbødigst den frihed at ansøge om det høje ministeriums velvillige bistand til at bemeldte øvelseshus må overgå til kommunens ejendom.

Når det høje ministerium har anmodet om at der tilvejebringes sådanne øvelseshus forekommer det os besynderligt, at der skulle formentes de få sogneråd der hidtil har set sig i stand til at efterkomme ønsket om lukkede lokaler til legemsøvelser, det er ikke sognerådet muligt at fatte, hvad uheldigt der er i at nævnte hus er tilvejebragt ved "privat sammenskud" spørgsmålet må være om huset er de 4.000,- kr. værd og beliggenheden for skolen er bekvemt. Da begge dele ubestridelig er tilfældet her, vil det dog være abnormt om sognerådet vilde søge om tilladelse til at opføre et andet øvelseshus.

Vi forventer det høje ministeriums tilladelse til købet.

18. juni 1895

Følgende skrivelse fra Fyens Stiftsamt: "At Odense amtsråd efter at skolens plads er bestemt har meddelt sognerådet samtykke til erhvervelse af det i Højby kommune beliggende forsamlingshus for en købesum af 4.000,- kr. meddeles herved."

17. september 1895

Møde mellem bestyrelsen og sogneråd ved hvilket man enedes om, at sognerådet først udbetaler købesummen til december termin, men forrenter det i huset indestående lån på 1.500,- kr. fra juni termin til hvilken tid overtagelsen er sket. Dog med undtagelsen af en ny træhest med tilhørende madras og et springapparat, hvilke ting tilhører skytterne.

Små udpluk fra sognerådsprotokollen

1897

Sangforeningen afholdt koncert med dans bagefter. Der skulle betales 5,- kr. til kl.24.00, derudover 2 kr. for hver time.

Til dilettantforestilling skulle der betales 16,- kr. for 3 aftener.

23. februar 1899

For at benytte forsamlingshuset til en fest ved stævnen og fanens indvielse betales 3 kr. til kl. 24.00, derefter 1 kr. for hver time.

14. juni 1901

Der opførtes et nødtørftshus ved forsamlingshuset. Arbejdet gives til Murer Lars Nielsen, tømrerarbejdet til Hans P. Rasmussen. Bænkene repareres af tømrer Peder Jørgensen, huset kalkes indvendig.

19. september 1901

Det vedtages at købe en ny kakkelovn til salen og sætte den gamle i forstuen. Bødker Bøgedal antages for 8 kr. om forsommeren og 12 kr. om vinteren for at feje og fyre samt passe latrinerne.

28. september 1903

Kloakeringen omlægges ud for huset med et 4 tommers rør nedlagt i cement. Ved indløbet nedsættes et 18 tommers kloakrør med vandlås.

13. juli 1904

Huset restaureres med maling og kalkning indvendigt. Gulvet repareres.

18. april 1907

Gulvet i salen skal fornyes med nye brædder. Det vedtoges at forhandle med tømrer Niels Nielsen om at påtage sig dette arbejde. Ligeledes besluttedes det at Kr. Kristiansen og Hans P. Rasmussen indkøber brædder og søm.

11. juli 1907

Der blev bevilget 50,- kr. til indkøb af billeder til udsmykning.

22. februar 1908

Sognets kvinder har indsamlet penge til gardiner i forsamlingshuset, sognerådet køber gardinstænger.

25. januar 1909

Der indkøbes flere borde til salen.

22. juli 1909

Der opsættes en skillevæg under trappen op til loftet, for at få et lukket kul rum, der ikke er synligt fra stuen.

24. september 1909

Der indlægges elektrisk lys. Ligeledes indrettes der garderobe på balkonen.

17. februar 1911

Fra kulturministeriet var kommet en klage angående mangler ved forsamlingshuset til skolebørns afholdelse af gymnastik. Manglerne skal være afhjulpet inden den 15. april.

12. august 1918

Der forhandles om en tilbygning til forsamlingshuset for at få en mindre sal og navnlig for at få et værelse til sognerådsmøderne. – Murermester Lars Nielsen og tømrermester Niels Nielsen bedes lave en tegning og komme med et overslag til den 22. august.

22. august 1918

Tilbygningen skal være 12 alen lang og 7½ alen dyb, prisen er 6.142,-kr. Der betales 500,- kr. for jorden. Sognerådet ønskede at anvende det beløb der indestår i Landbosparekassen fra fattighusenes regnskab 2.365,- kr. – Resten lånes af Skoleklassen mod at opspare igen med 300,- kr. årlig.

5. februar 1919

Der anskaffes til lille sal 2 borde af samme størrelse som det der er, samt bænke til at stå langs væggene, af samme form som den der findes, samt 24 stole af bøgetræ. Til det lille værelse ovenpå anskaffes et bord 4½ alen lang 1½ bred, samt en reol og lejlighedsvis 5 stole.

2.juni 1919

Det vedtages at opfører en tilbygning til den sydlige gavl til inventarhus og wc. i alt 1.600,-

6. september 1920

Der betales til Karl Jensen 150,- årlig for rengøring og pasning.

3. april 1927

3-4-1927

Klaus Berntsens jordfæstelse.

Klaus Berntsens Jordfæstelse i Højby.

Fulgt af Tusinder og atter Tusinder stedtes Klaus Berntsen til Hvile
paa Højby Kirkegaard.

Det sidste mægtige Folkemøde omkring den Afdødes Baare.

Fra Nationaltidende d. 4. april 1927

Udenfor forsamlingshuset

Båren i forsamlingshuset

Ifølge Nationaltidende var ca. 10.000 mennesker mødt op til jordfæstelsen

10. september 1928

Det vedtoges at sognerådet samles torsdag den 20. for at tælle hvor mange der har tegnet sig på listerne til jubilæet den 26. september. Det vedtoges at inviterer pastor Qvistgaard med frue samt formanden for skytteforeningen Henrik Larsen med husbestyrerinde.

8. oktober 1929

Højby sogns læseforening andrager om at få et lokale i forsamlingshuset til opbevaring af foreningens bogskab, samt til udlån af bøger samt til forsøg med en ugentlig læseaften. Det blev vedtaget at overlade sognerådsværelset til brug 2 aftener om ugen med 2 timer pr. aften, - Tilladelsen gælder 1 år.

26. april 1935

Der anskaffes et nyt komfur.

15. januar 1936

Andragende fra Højby-Allerup Husmandsforening om gratis lokale til kursus i syning, kunne ikke bevilges, den lille sal stilles til rådighed nedsat pris nemlig 3,- kr. pr. aften.

22. april 1936

Alfred Carlsens kone antages til at renholde huset, til 330,- kr. for et år.

19. juli 1939

Der arbejdes på at oprette et andelsvandværk, huset blev tegnet som interesseret.

13. november 1940

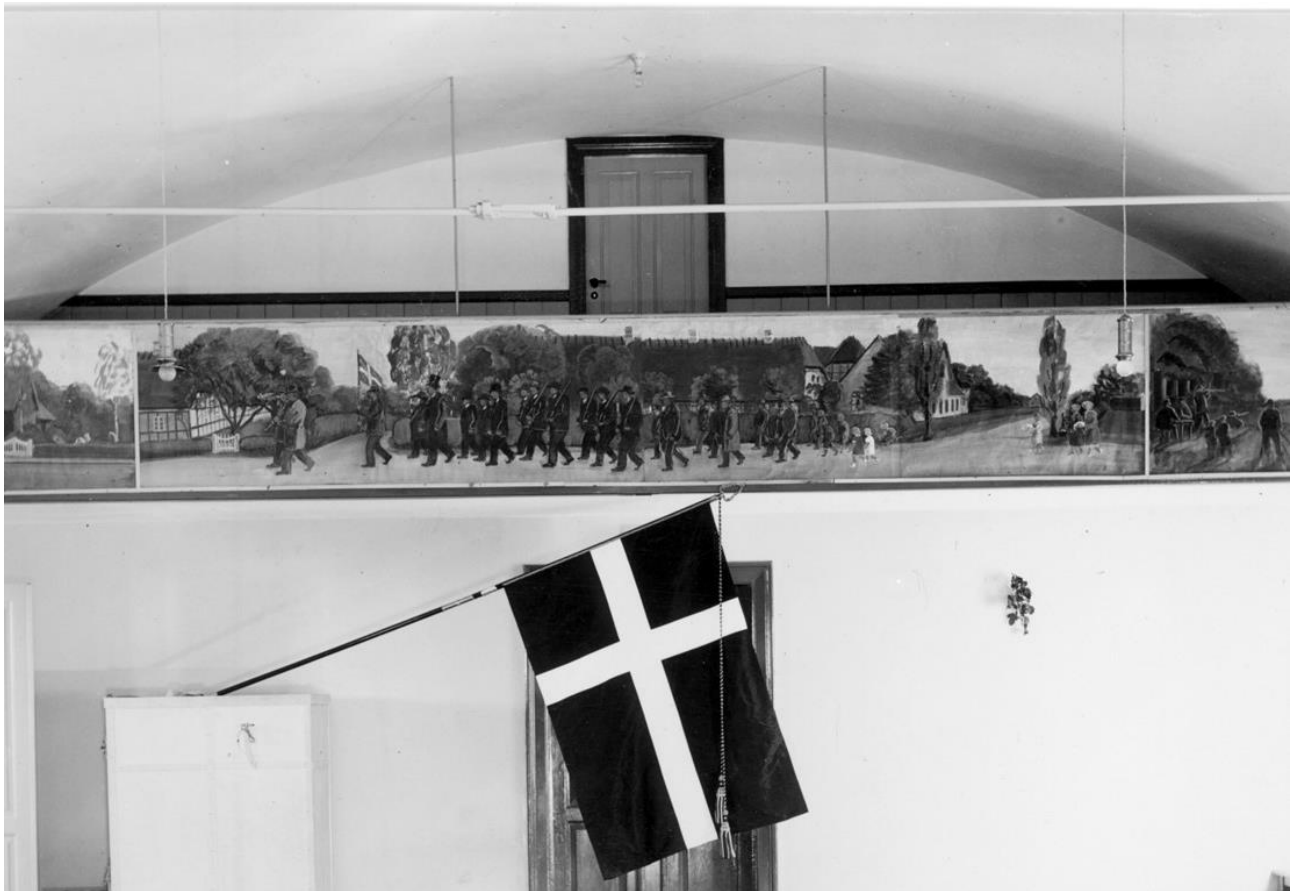
Pris for leje til bal 25, - kr. – møde og foredrag store sal 10,- kr. lille sal 5,- kr.

26. maj 1941

Store sal og køkken skal males.

29. december 1943

Fra skolekommissionen var der forslag om udvidelse af skolen til 3 klasser, på skolen bygges et klasseværelse med lejlighed ovenpå til lærerinde. Gymnastik, sløjdsal, skolekøkken og håndgerning foreslås anbragt i forsamlingshuset ved en udvidelse af dette.

Den store sal med frisen malet af Frands Johan Ring ca. 1941 – Højby Lokalhistorisk Forening

1944

Fra dette år er der bevaret et ret udførligt regnskab, der giver et godt indblik i, hvad huset blev anvendt til under krigen.

I januar havde Socialdemokratisk Forening, Brugsforeningen og Ungdomsforeningen møder. Der var bagekursus og radiobal.

I februar var der sykursus. Det var lejet ud til Friskolen og Mejeriet, og Ungdomsforeningen havde det 3 gange til diletant.

I marts: Socialdemokratiet og Ungdomsforeningen 2 gange.

I april: Skytteforeningen 2 gange, Venstres Ungdom, Socialdemokratisk Forening og Friskolen 2 gange.

I maj: Ungdomsforeningen, Jagtforeningen, Socialdemokratisk Forening og som noget nyt: Højby Haveforening.

I juni: Foreningen Norden, Ungdomsforeningen, Foredragsforeningen og Socialdemokratisk Forening.

I juli: Dannebrogforeningen, Haveforeningen og Ungdomsforeningen.

I september: Ungdomsforeningen 2 gange, Jagtforeningen, Sognes høstfest og Socialdemokratisk Forening.

I oktober: Friskolen, Husmandsforeningen, Gymnastikforeningen samt et bal (ingen navn på arrangører), Jagtforening 2 gange og Mejeriets generalforsamling.

I november: Afdansningsbal, Husmandsforeningen, Ungdomsforeningen, studiekreds og bagekursus.

I december: Socialdemokratisk Forening, Ungdomsforeningen, og Gymnastikforeningen.

Der var også i året løb en del private fester, så trods krigen har der været aktivitet i huset.

29. marts 1944

Fra Odense fælleskommunale udvalg for luftbeskyttelsesværn forelå en skrivelse til sognerådet om at skaffe plads til 100 personer i tilfælde af evakuering. I forbindelse med udarbejdelse af planer, vedtoges det at bruge forsamlingshuset til fordelingscentral.

2. maj 1945

Huset beslaglægges til brug for flygtninge. – *I modsætning til flygtninge nu til dags blev den tids flygtninge afspærret fra lokalbefolkningen, og de blev passet af bevæbnede vagter.* – *Det skete også i Højby.* – Det var CBér (civile betjente) der var sat til at klare opgaven. Disse CBér havde en meget kort uddannelse, inden de blev placeret ved lejrene. De fik kun nogle få timer i våbenbrug, lidt eksercits og 15 skud.

Som det fremgår af Fyns Tidende fra den 16. september 1945, skete der en tragisk ulykke ved Højby Forsamlingshus.

CB – Vagtpost i Højby blev offer for vaadeskud

**Fandtes liggende med en kugle gennem hovedet
efter et skyderi, hvis oprindelse er tvivlsomt**

Avisen skrev:

Ved en tragisk vådeskudsulykke mistede den 23 – årige CB-betjent Hilmar Petersen natten til den 15. september 1945 livet. Han gjorde tjeneste ved flygtningeforlægningsen i Højby. Under vagten mente han og hans kammerater at høre visse lyde og gik ud fra at det drejede sig om mistænkelige personer, der luskede om ved lejren. De tilkaldte forstærkning fra vagtkommandoen på kroen, gik derefter i stilling og åbnede ild.

Efter at skydningen var ophørt fandtes Hilmer Petersen liggende død i vejgrøften (der hvor vejen i dag går til Bakkegårdslyden) . – Hans hoved var gennemhullet af en kugle, som var gået ind i nakken.

De videre undersøgelser fastslog, at der var tale om et vådeskud. Hilmar Petersen, som lå i forreste række, har rejst hovedet, og er blevet ramt af en kugle fra en af de CBer der lå bag ham.

Flygtningene var i Højby til den 2. oktober 1945

For leje af huset blev betalt 240,- kr. pr. måned. Der er ikke bevaret regnskab fra istandsættelsen, men fra andre huse ses det, at det ca. kostede 4.000,-

Foruden omkostningerne til huset, var der 2 lodsejer der fik erstatning.

2. juni 1948

Indlæggelse af vand i huset, tages fra brønden ved skomager Ærenlund.

6. juni 1952

Vedtagelse af at huset omforandres. Der skal bygges scene, balkonen skal nedlægges, og der skal etableres toiletter i kælderen.

2. februar 1953

Fra murermester Kr. Nielsen forelå tegninger og overslag kalkuleret til ca. 62.000,-kr. ekskl. Varmeanlæg og sanitet. Det vedtoges og tømrermester Svend Guldbæk skulle give bud på tømrer og snedkerarbejdet.

For at skaffe den fornødne kapital skulle anlægget af sportspladsen udsættes. –

Den store ombygning bestod af følgende: Der blev bygget til for enden af huset med en scene og et rum neden under til rekvisitter. – Balkonen kom væk, og der blev garderobe, *(det har sikkert været trist for dem der i sin tid opholdt sig på balkonen for at se hvem der dansede med hvem og hvor hedt de dansede).*

Køkkenet blev flyttet fra den nuværende garderobeplads til hjørnestuen ved den lille stue. Den lille stue lå der hvor der nu er køkken. – Der blev installeret toiletter i kælderen og

vindfanget blev bygget på. - I salen blev vinduerne i den ene side blændet og ribberne flyttet fra endevæggen til sidevæggen.

Der blev installeret oliefyr.

2. december 1953

Nye priser: Leje 30,- kr. + 15,- kr. for dans kr., lille sal 15,- kr., kaffe og 2 stk. brød 1,25 kr., mineralvand 40 øre og garderobe 25 øre.

9. marts 1954

Installering af oliefyr og varmtvand. Der opsættes hegn mellem Ærenlund og forsamlingshuset.

11. marts 1959

Anskaffelse af 30 stole.

11. april 1961

Kaffeprisen sættes til 2,- kr. pr. kop inkl. 2. stk. brød.

9. november 1961

Lejer et stykke jord af træskomanden for 5 år til parkering.

13. marts 1963

Prisen for leje hele huset til dans 100,- kr. uden dans 80,- kr., lille sal (det der nu er køkkenet) 25 kr., store sal til begravelse 60,- kr.

17. juli 1965

Der lægges nyt gulv i store sal

Sidst i tresserne blev der igen ændret på huset. Den lange sal mod anlægget blev opført med skydedøre til store sal. Køkkenet blev flyttet til sin nuværende plads og der blev indkøbt nye møbler. I 1975 blev loftet sænket i salen og ribberne fjernet. Der blev indkøbt nye scenetæppe og opsat paneler ved kældernedgangene. –

Forsamlingshusets videre historie

I 1990 henvendte en gruppe borger i Højby sig til kommunen for at høre om muligheden for at købe forsamlingshuset for én krone for at drive det som en forening. Der skal ske en ændring med huset da værtinden har sagt op.

Det bliver ikke til noget, da kommunen ikke kan beslutte sig til hvad den vil.

Der rettes derefter en henvendelse fra Samvirket (en sammenslutning af foreninger i Højby) om at få huset tilknyttet, så det styres derfra. – Forslaget er, at brugen af huset skal være den samme som hidtil, samt at kommunen afholder udgifterne til el, varme, skatter og afgifter. – Inventar inkl. Køkkenting skal forblive i huset.

Køkkenet skal renoveres efter krav fra miljø/levnemiddelskontrollen. Pris anslået ca. 110.000,- kr. + moms.

Ejendomsafdelingen gennemgår bygningen for en renovering. Pris i alt 99.000,-kr., det udføres som beskæftigelsesprojekt.

Den 10. december 1990 indkaldes til et møde hos rådmand Søren Møller mag. 4. afd., Foruden repræsentanter fra Samvirket indbydes Bent Ødegaard som repræsentant for den gruppe, der tilbød at købe huset. På repræsentantskabsmødet i februar 1991 besluttet det, at Samvirket overtager driften af huset. Der nedsættes et udvalg til styring af huset, men den daglige ledelse foregår fra Samvirkes kontor.

Udvalget består af Erik Klint, folkemusiklauget, Poul Nørby og Rita Andreasen, teaterforeningen, Tove Hesselballe, Svend Grabow, forretningsudvalget. John Eriksen, sekretariatet og Else Madsen, Bakkegården. Gruppen udarbejder retningslinjer for leje af forsamlingshuset.

Gruppen indkalder til møde for sognets beboere den 10. februar 1992 i Forsamlingshuset med følgende dagsorden:

1. Redegørelse fra forsamlingshusgruppen.
2. Orientering om kommunens krav til vedtægter.
3. Valg af bestyrelse.
4. Evt.

Der blev diskuteret om det hovedsageligt skulle være et hus til foreningerne eller til private fester, og om hvordan det skulle drives. Det blev vedtaget, at der skulle vælges en bestyrelse som skulle arbejde videre med sagen.

Fra mag. 4. afd. Deltog Peder Bach.

Valgt til bestyrelsen blev Vivi Asserballe, Lars Otto Kristensen, Keld E. Larsen, Bodil Lund, hans Peder Schärfe, Carsten Woetmann og Bent Ødegaard.

Bestyrelsen besluttede at danne en ny forening under navnet: *Foreningen Højby Forsamlingshus*.

Efter konstitueringen var der enighed om at invitere Lars Barkholt fra Forsamlingshus foreningen for at rådgive med hensyn til vedtægter samt vores forhold til Odense kommune.

Der blev aftalt et møde med Peter Bach 4. afd. Til den 12. marts, hvor han ville forelægge forslag til det videre samarbejde mellem forsamlingshuset og kommunen. Det tilskud der gives fra kommunen administreres af foreningen. Foreningen vil tilmelde sig som momsregistreret efter forslag fra Lars Barkholt. Der skulle findes en person til at tage sig af rengøringen, det var et stort problem. Nogle gange var huset efterladt i den sørgeligste forfatning.

Ved et efterfølgende bestyrelsesmøde blev der udarbejdet et budget for det kommende år. Udgifterne beløb sig til kr. 103.000,- så det var om, at komme i gang med udlejningen.

Der var enighed om at det var tiltrængt med et handicap toilet. Der aftales et møde med Leo Madsen bygningsafdelingen for at drøfte, hvorledes det kunne placeres.

Parkering var et stadigt ømt punkt, der var uoverensstemmelse mellem kommune og Else Jørgensen, som var ejer af den jord hvor der hidtil havde været parkering. Hun havde sløjft pladsen.

Som midlertidig til at foretage rengøring var Vibeke Schärfe ansat. – For at få styr på udlejningen skulle der udarbejdes en kontrakt, som skulle underskrives af folk, der lejede huset.

Ved et bestyrelsesmøde den 6. maj 1992 var de indskrevne vedtægts forslag kommet retur fra kommunen, ligeledes forelå drift aftalen.

Den 9. juni indkaldes til generalforsamling. – 9/6- 1992 stiftedes **Foreningen Højby Forsamlingshus**. Der deltog 80 beboere. Det væsentlige formål var at varetage driften af det kommunale ejede hus, som skulle stå til rådighed for sognets mange forenings – aktiviteter, samt udlejning til private fester. Huset havde fået en tiltrængt opløftning.

Herretoiletterne og køkkenet var renoveret, og hele huset var blevet malet. Arbejdet udføres af langtidsledige som beskæftigelsesprojekt.

Der var en del debat om brugen af huset. Nogle var tilhængere af, at det fortrinsvis skulle være foreninger. For at økonomien kunne hænge sammen, var det dog nødvendigt med privat udlejning.

Alle paragraffer i vedtægtsforslaget blev drøftet og bortset fra enkelte punkter godkendt som foreslået.

Kontingentet blev sat til 100,- kr. om året pr. person. Der var også forslag om familiekontingent, men det blev afvist, da det ikke var muligt at kontrollere, hvem der i så fald skulle have stemmeret. Der kunne være flere hjemmeboende børn – skulle de også have stemmeret?

Under punktet valg var opstillet 12 personer og følgende blev valgt:

Verner Hansen, Lars Otto Kristensen, Keld E. Larsen, Bodil Lund, Hans Peder Schärfe og Bent Ødegaard.

Ved det efterfølgende bestyrelsesmøde konstituerede bestyrelsen sig. De ændrede vedtægter var godkendt af kommunen og returneret, ligeledes forelå såvel retningslinjer samt drift aftale. Der blev fastsat priser for at leje huset, ligeledes skulle der søges efter en vært. – Der blev også drøftet hvordan der kunne skaffes medlemmer.

Som vært blev ansat Lillian Andersen (Putte). Hun var vært i klubhuset og havde tidligere arbejdet på Højby Kro. Hun skulle stå for udlejning, rengøring samt sørge for spisninger til fester, hvis folk ønskede det, det var aftalt at folk selv måtte klare dét hvis det var ønskeligt.

(Ved Puttes død i 2002 overtog Eva Carlsen arbejdet som værtinde. Eva var medhjælp under Putte og kendte godt hvad arbejde der var forbundet med stillingen som vært.)

Det var aftalt med kommunen, at de ville give et kommunalt tilskud hvert år, således at foreningerne ikke skulle betale for leje af lokale såfremt der var gratis adgang. – Ligeledes skulle skolen have lokaler til skolekomedier.

Forsamlingshuset fotograferet i 1997 - Huset bagved er den tidligere skomager Ærenlunds hus som igennem mange år lagde jord til parkering. – Højby Lokalhistorisk Forening

Det har i mange år været et handicap med toilet i kælderen, især for kørestolsbrugere og dårligt gående. Det var noget af det første, som bestyrelsen gerne ville have afhjulpet. Ved sponsorater fra byens håndværkere lykkes det at få indrettet et handicaptollet samt et rengøringsrum i den tidligere garderobe. Garderoben som bestod af nedhængende knagerækker fra loftet, blev erstattet af stumtjenere, som er flytbare.

For at gøre huset bedre blev der taget tontakt til handlende i byen. Aksel P. har skænket et beløb ved salg af vin. SuperBrugsen har også bidraget med et godt beløb til indkøb af hvidevarer.

Det blev besluttet at holde åbent hus den 6. december 1992 for at vise huset frem. – Ca. 200 besøgte huset og der blev givet en del gaver. Alle udtrykte deres glæde over at se huset efter renoveringen.

Der blev indkøbt en opvaskemaskine, pris kr. 20.000,-

I forbindelse med indkøb af borde er der under scenegulvet lavet en rampe til vogne, hvorpå bordene kan ligge. Der er også købt runde bordplader til at lægge over bordene, da mange ønskede at sidde ved runde borde.

Der er indkøbt en gulv- vasker for at lette rengøringen. – Loftbelysningen i den store sal har været på tale flere gange. Det er endt med den fine belysning der er nu. I samme arbejdsgang kom der nyt loft bestående af hulplader lagt i skinner.

Der er kommet lampetter på væggene. – Der er kommet nyt gulv i forgangen. Vinduerne i den lille sal er udskiftet – nu er der udsigt til anlægget.

Værter i forsamlingshuset

I en lang årrække var det Højby Kro der stod for beværtningen i forsamlingshuset, men i 1942 overtog Franziska Bihl ledelsen. Hun fortæller, at hun havde meget besvær med at skaffe kaffe og brød under krigen, hvor det hele var rationeret, men takket være en flink baker gik det alligevel. Når der var sognerådsmøder om vigtige ting, og det blev ud på de små timer, måtte Ziska have lidt parat, så hun kunne smøre et par stykker mad til det sultne sogneråd. – Ziska havde huset indtil 1947.

For at fortælle hvor besværligt det var under krigen, kan vi se, at der i 1943 er søgt vare forsyningen om tildeling af bayerske pølser. – Der stilles 8 kg. sukker til rådighed pr. kvartal. Der henstilles til den strengeste økonomi med forbruget således at der til 200 kopper kaffe højest anvendes 1 kg. sukker.

Albani bryggeri vil bestræbe sig på at stille et kvantum øl og mineralvand til rådighed. Stærke drikke måtte ikke serveres efter kl. 22.45. – Der skulle søges om tilladelse til afholdelse af fest i hvert enkelt tilfælde.

En kort tid var det igen kroen der stod for serveringen, men i 1948 kom Anna Mortensen til, og hun havde forsamlingshuset helt frem til 1968.

Personalet stiller op til fotografering i 1956

-

Højby Lokalhistorisk Forening

Anna Mortensen fortæller, at der dengang var bibliotek på første sal. – Der var åbent 2 gange om ugen.

Anna fortæller videre, at det mange gange var svært at beregne, hvor mange der kom til forskellige arrangementer, der blev afholdt i huset. – Engang skulle der afholdes "Venstremøde". Formanden regnede med, at ca. 200 mennesker ville møde op, og Anna bagte, så der var nok til 200. Hun og hendes mor fragtede det hele op til huset på cykel. Desværre for Anna kom der kun 60 mennesker – og så stod hun der med sit bagværk!

Det kunne også undertiden gå den anden vej. Anna mindes endnu Sofie Jensen begravelse, hvor hun havde dækket op til 100, men der kom i alt 140.

Bare af de to eksempler kan man se, hvor svært det var at beregne, hvor mange der ville møde frem.

Man må også huske på, at der jo ikke var så mange opbevaringsmidler den gang som nu. Det var først i de sidste 2 år, Anna havde forsamlingshuset, at der var køleskab.

Om priserne husker Anna, at 1 kaffe med 2 stk. brød kostede 2 kr. i 1948 – da hun holdt op i 1968, kostede det samme 4 kr. – For at leje huset til private fester mener Anna at det kostede 75 kr. til 100,-kr. – I dag (år 2003) koster en privat udlejning 1.700,- kr. eller 1.900,-kr. afhængig af antal personer (under eller over 50).

Fest i forsamlingshuset i forbindelse med husets 100 års jubilæum i 1978 – Højby Lokalhistorisk Forening

Fra 1968 til 1990 var det Else Pedersen, der bestyrede forsamlingshuset. Else fortæller, at huset blev flittigt benyttet. Han havde ikke mange friaftner i løbet af vintersæsonen. Der var for eksempel bankospil flere gange i vinterens løb, foruden danseskole og mange andre ting.

Fra 1990 til 1992, da huset hører under samvirket, har det ingen værtinde.

I 1992 stiftes **Foreningen Højby Forsamlingshus** og Lillian Andersen (Putte) antages som vært. Hun var vært i Klubhuset og havde tidligere arbejdet på Højby Kro. Hus skulle stå for udlejningen, rengøring samt sørge for spisning til fester, hvis folk ønskede det. Det var aftalt at folk selv måtte klare det, hvis det var ønskeligt.

Ved Puttes død i 2002 overtog Eva Carlsen arbejdet som værtinde.

Løst og fast

Gennem mange år blev der afholdt jagtgilder i huset. Først samledes jagtforeningens medlemmer til fælles jagt gennem hele sognet. Når dagen var slut, endte man hos formanden, hvor konerne var mødt frem. Vildtet blev delt, og konerne klarede resten.

Ved jagtgildet blev vildtet sendt til bageren i Sdr. Nærå, som stegte det i sin store ovn. Om aftenen mødtes man i forsamlingshuset til fælles spisning. De lodsejere som ikke gik på jagt var inviteret med.

Dilletant har der været i mange år. I starten var det ungdomsforeningen der stod som arrangør. Det mindes de ældre stadig. Det var under ledelse af lærer Ring. Han tog sig også af at male kulisserne. Karlshøj var også meget benyttet som instruktør – I dag er det Teaterforeningen der står for den årlige forestilling.

Dilettantforestilling på scenen i forsamlingshuset ca. 1951 - Højby Lokalhistoriske Forening

Der har i mange år været juletræsfest i forsamlingshuset. – Friskolen holdt det lillejuleaften, senere den 22. december.

Kommuneskolen holdt det juledag. – Ungdomsforeningen har også haft juletræ, ligesom Socialdemokratiet. – Odense Folkedanserforening afholdt i mange år deres juletræ i forsamlingshuset.

Sognerådet har haft deres møder i lokalerne på 1. sal lige indtil sammenlægningen i 1966 med Årslev. Derefter var DUI et stykke tid i lokalet nu bruges det som depot.

Foredragsforeningen afholdt alle deres foredrag i forsamlingshuset indtil der blev bygget et sognehus. En gang om året er der stadig et større foredrag i huset, hvor flere foreninger går sammen om arrangementet.

Ildrætsforeningen har også været flittig bruger af huset, indtil der blev bygget en hal. Det har været anvendt til gymnastik og badminton samt til fester.

Skolerne har også brugt huset til gymnastik, indtil de fik egne lokaler i forbindelse med skolerne. Kommuneskolen bruger stadig huset ved opførelse af deres skolekomedier.

Huset har også være brugt ved generalforsamlinger, dengang der var mejeri. – Brugsen klarede sig også i mange år med huset, indtil der blev så mange deltagere, at man var nødt til at flytte til hallen.

Dannebrogforeningen holder stadig til i huset. – Det gør vandværket også.

Det stadig tilbagevendende problem er parkeringsplads. -. I mange år var der parkering langs vejen modsat huset, det var jord tilhørende træskomanden. På et tidspunkt opstod uenighed mellem kommunen og daværende ejer Else Jørgensen. Det lykkes dog bestyrelsen for huset at tale sig til at leje jorden, indtil den blev solgt. Det tog bestyrelsen dog helt roligt, idet der i lokalplanen var afsat plads til parkering bag nr. 58.

Da firmaet, som havde købt jorden, ønskede at bygge anderledes, end der var aftalt i lokalplanen, ændrede kommunen bare planen! – Og for at gøre det besværligt for forsamlingshuset lagde man udkørslen ud for huset! – Trods mange protester kunde der slet ikke blive tale om at tilgodese en parkeringsplads. – Hele udvalget for byplanen var til stede med rådmand Villy Larsen i spidsen. – Han fortalte at kommunen forhandlede med ejeren af Calvin om 20 pladser. Da kommunen var længe om at få en aftale i orden, tabte ejeren tålmodigheden. Nu er den mulighed også forspildt, og der er ikke flere muligheder tilbage, da alt i nærheden er bebygget.

Hvis vi ellers kan leve med at skulle parkere et stykke fra huset, så ser fremtiden lys ud. Huset bliver meget brugt, Der er enighed om at det er i fin stand og at alt fungerer – gæsterne kommer gerne igen.

Personalet 1977 - fra venstre: Tove Bahnsen – Anni Nielsen – Verna M. Nielsen – Else Pedersen og Ella Egedahl

Højby Lokalhistorisk Forening

Tekster samlet af: Bent Ødegaard
Layout: Kurt Hedemand
Kilder. Sogneråds protokollerne
Højby Lokalhistorisk Forening
Jubilæum skrift 1978
Frovin Jensens optegnelser